

Οργάνωση του λόγου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Διαβάστε την παρακάτω επιφυλλίδα και συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, συσχετίζοντας τα κειμενικά σχήματα με τα οποία οργανώνεται το υλικό κάθε παραγράφου με τα λεξικογραμματικά στοιχεία και την πρόθεση του συγγραφέα σε κάθε περίπτωση,

Θεσμοποιημένη αντικοινωνική προστακτική

[§1] Υπάρχουν γλωσσικές εκφράσεις ή και λέξεις που η χρήση τους μοιάζει αναχρονισμός: Παραπέμπουν σε περασμένες εποχές, σε νοοτροπίες που έχουν πια εκλείψει. Για παράδειγμα: η έκφραση «καλλιεργημένος άνθρωπος». Πρέπει να είναι νόημα θολό και πάντως όχι ζηλευτό για όσους γεννήθηκαν στην Ελλάδα λίγο πριν ή λίγο μετά τη μεταπολίτευση του 1974. Μάλλον ανακαλεί κάποια ευρύτητα εγκυκλοπαιδικών γνώσεων ή μιαν ενημερότητα για το τι συμβαίνει στον χώρο του θεάτρου, του «καλού» κινηματογράφου, του βιβλίου. Τόσο μόνο.

[§2] Να μην ξεχνάμε ότι ο «μετασχηματισμός» της ελλαδικής κοινωνίας ήταν κεντρικό πολιτικό αιτούμενο μετά το 1974. Και ότι ο μετασχηματισμός, που μεθοδικά επιβλήθηκε, είχε ως συνεπές επακόλουθο μια ταχύτατη (πραγματικά ανατρεπτική) αλλαγή στην κοινή νοοτροπία και συμπεριφορά, γι' αυτό συνεπέφερε και βαθύ ρήγμα ασυνέχειας στη γλωσσική εκφραστική. Αχρήστεψε, πριν απ' όλα, ή κατέστησε ακατάληπτες ο μετασχηματισμός εκφράσεις και λέξεις που προϋπέθεταν προσλαμβάνουσες αξιοκρατίας, διάκρισης ποιότητων, ανιδιοτέλειας, επιτελικής προβλεπτικότητας, προτεραιότητας σχέσεων κοινωνίας. Έτσι και η έκφραση «καλλιεργημένος άνθρωπος» προσέλαβε οσμή συντηρητικής αγκύλωσης, έγινε ύποπτη αντιδραστικής αρτηριοσκλήρυνσης.

[§3] Στις προηγμένες, τουλάχιστον, κοινωνίες σήμερα οι πρακτικές εκφάνσεις της έννοιας «καλλιεργημένος άνθρωπος» παραμένουν ως αυτονόητα αντανakλαστικά συμπεριφοράς του «μέσου ανθρώπου». Εθισμοί αιώνων έχουν παγιώσει την ενεργό προσπάθεια που αποτυπώνει στη διαγωγή τα γνωρίσματα του «καλλιεργημένου ανθρώπου»: χαλιναγωγεί τον κτηνώδη εγωκεντρισμό, τη θρασύτητα της επιθετικής ιδιοτέλειας, περιορίζει την αντικοινωνική χυδαιότητα, επιβάλλει συστολή στην ακαλαισθησία.

[§4] Προτού φτάσει να θεωρεί αδιανόητο τον χρηματισμό του, την κλοπή του κοινωνικού χρήματος, τη φοροδιαφυγή, τον αναξιοκρατικό διορισμό, τον απεργιακό εκβιασμό του κοινωνικού συνόλου και τα τόσα άλλα ανάλογα, ο «καλλιεργημένος άνθρωπος» των προηγμένων κοινωνιών, αυθόρμητα και αυτονόητα, σέβεται και υπολογίζει την ύπαρξη και άλλων ανθρώπων επί γης – δεν θεωρεί ότι είναι ο μόνος κάτοικος του πλανήτη. Συγκεκριμένα: Δεν «κουβεντιάξει» (ή τηλεφωνεί) φωνασκώντας στεντορείως μέσα στο λεωφορείο, στην καφετέρια, στο ταβερνάκι. Στις πέντε λέξεις που ξεστομίζει, δεν είναι οι τρεις το «εγώ». Δεν θα χωθεί κουτοπόνηρα σε προωθημένη θέση στη σειρά αναμονής, κλέβοντας προτεραιότητα. Δεν θα σταθμεύσει το αυτοκίνητό του όπου τον βολεύει, φράσσοντας ιδιωτικούς χώρους στάθμευσης ή παγιδεύοντας τα ήδη σταθμευμένα αυτοκίνητα. Δεν θα παρακάμψει, ως επιδεικτικά «ευφυέστερος», όλα τα αυτοκίνητα που περιμένουν τον φωτεινό σηματοδότη για αριστερή έξοδο από κεντρική οδική αρτηρία. Δεν θα καταρρυπώνει με τα περιττώματα του κατοικίδιου σκύλου του τα ελάχιστα, ελεύθερα για τους πεζούς, πεζοδρόμια. Δεν θα πετάξει την τσίχλα του ή το άχρηστο εισιτήριό του, παρά μόνο σε δοχείο απορριμμάτων και δεν θα φτύσει χάμω στον δρόμο ποτέ. Πλήθος ανάλογες λεπτομέρειες συμπεριφοράς φανερώνουν ανθρώπινη «καλλιέργεια», δηλαδή κατακτημένη ελευθερία από την αλογία των ορμεμφύτων και ενστίκτων, ελευθερία από τον κτηνώδη εγωκεντρισμό.

[§5] Μπορεί το κίνητρο γι' αυτή την κατάκτηση να είναι απλώς χρησιμοθηρικό – σίγουρα η χαλιναγωγή της ενστικτώδους ιδιοτέλειας διευκολύνει τη συμβίωση, επιτρέπει να λειτουργούν προς όφελος όλων οι συμβάσεις της συλλογικότητας. Αλλά μπορεί το κίνητρο να είναι η ανθρώπινη καλλιέργεια ως αυτοσκοπός και αυταξία, ως χαρά απόλαυσης ποιότητας της ζωής, χαρά της ανιδιοτέλειας, της φιλίας, των σχέσεων κοινωνίας.

[§6] Η Ελλάδα σήμερα είναι μια χώρα όπου η ανθρώπινη καλλιέργεια αποκλείεται και εξουδετερώνεται θεσμικά, προγραμματικά, οργανωμένα. Είμαστε πια μια κοινωνία ακοινωνήτων ατόμων, ζούγκλα βασανιστικής καθημερινότητας. Μόνο μια ριζική πολιτική αλλαγή μπορεί να δώσει ελπίδα επανασύστασης του κοινωνικού γεγονότος.

Γιανναράς, Χ. (2008, 11 Αυγούστου). «Θεσμοποιημένη αντικοινωνική προστακτική». *Η Καθημερινή*.

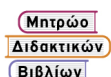
A/A	ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ	ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΜΜΑΤΙ ΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΠΡΟΘΕΣΗ
§1	Παραδείγματα (θέση – τεκμηρίωση)	Επιστημική τροπικότητα («Πρέπει να...», «Μάλλον...»)	Παρουσίαση του θέματος και της θέσης του συντάκτη
§2			
§3			
§4			
§5			
§6			

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σχεδιασμός – Δημιουργία: Αγγελάκος Κωνσταντίνος,
Μαγγανά Αναστασία, Πασσάς Ιωάννης, Χριστόπουλος Δημήτριος

Ημερομηνία ανάρτησης: 10/04/2025 **Έκδοση:** v1.0

Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή